

פרשת בחקתי

פרשת הברכות

אם בְּחַקְתִּי תֵלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם (כ"ו, ג')

את פרשת 'בחקותי' - אנו נוטים בדרך כלל לזכור כ'פרשת הקללות'. אנו נרתעים מפניה ומתמלאים פחד ואימה. אולם לאמיתו של דבר - לא זו הגישה בה אנו צריכים לגשת אל פרשה זו הפותחת דווקא בברכות מאליפות לראש אומתנו הקדושה!

עלינו לזכור, כי הפרשה - עוסקת בברכות ומלמדת אותנו כיצד נזכה להן, אף שאמנם אילו לא נעשה את המוטל עלינו - עלולה הברכה להיחפך לקללה. עלינו לזכור כי הדברים תלויים בנו ובידינו הם, כי הקללות - לא נועדו אלא להשיבנו למוטב, ואם נעשה את המוטל עלינו מבלי שיכו על קדקדנו - אזי לא יהיה בהן כל צורך, ואנו נוכל להנות מהברכות בלבד!

אמור מעתה, כי פרשתנו - הינה 'פרשת הברכות', ועלינו מוטל לדאוג שהיא אמנם תהיה כזו - על ידי שנקיים את המצוות המוטלות עלינו, ונזכה בגינן לכל טוב בזה ובבא!

למנוע ביטול תורה

וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשִּׁיג אֶת זֶרַע וְאָכַלְתֶּם לַחֲמֶכֶם
לְשֶׁבַע וַיִּשְׁבְּתֶם לְבִטָּח בְּאַרְצְכֶם (כ"ו, ה')

ופרשי: "ואכלתם לחמכם לשבע - אוכל קמעה והוא מתברך במעיו".

לכאורה, מאחר ונתברכו ישראל בשפע של מזון, לשם מה הם זקוקים גם לברכה במעיים? מה תועלת הם מפיקים מכך שיכולים הם לאכול מעט ולשבוע? וכי מה אכפת להם לאכול הרבה?

ונראה לומר, שמטרת הברכה המיוחדת הזו - הינה בכדי לחסוך זמן מיותר המוקדש לאכילת המזון ולהוצאתו... הזמן הזה - יכול להיות מוקדש ללימוד התורה ולקיום המצוות! לפיכך נתברכו ישראל כי תשרה הברכה במזונם והם יוכלו לחסוך

את זמן האכילה המרובה, להסתפק באכילה מועטת, ואת הזמן שהתפנה - להקדיש ללימוד התורה...

ואמנם, בספר 'חרדים' (פרק ס"ו ס"ק צ"ד) מוצאים אנו הדרכה בלשון זו: "באכלך יותר על שובעך הפסדת ובטלת זמן האכילה זמן היציאה, ואם יזיק האצטומכא ותהיה טרוד בצערה - הרי שלשה זמנים. ואם יגרום חולי כמאמר הרמב"ם - הרי עברת על האזהרה 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', ואפשר לגרום מות על שונאך ודמך מידך יוצרך יבקש, וכל המצות שבתורה שהיית עתיד לשמור ולעשות תבטל בר מינך".

הרי לנו, כמה וכמה נזקים רוחניים עלולים להגרם לו לאדם כתוצאה מאכילה יתירה! מעתה, ברור כי אכילה מועטת וברכה השורה בה, אשר באפשרותן לחסוך את הסכנות הרוחניות הללו - אין משובחת הימנה!

הסכנה בהשפעה שלילית

וְנָתַתִּי שְׁלוֹם בְּאַרְצְךָ וּשְׁכַבְתֶּם וְאֵין מַחְרִיד וְהַשְׁבַּתִּי תְּחָה רְעָה מִן הָאָרֶץ וְחָרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם (כ"ו, ו')

וּפְרָשׁוֹ: "וְחָרַב לֹא תַעֲבֹר בְּאַרְצְכֶם - אֵין צָרִיךְ לֹמַר שְׁלֹא יִבְאוּ לְמַלְחָמָה, אֲלֵא אֲפִילוּ לַעֲבוֹר דְּרַךְ אַרְצְכֶם מִמְּדִינָה לְמְדִינָה".

ולכאורה יש לבאר, אם אמנם מובטחים ישראל שלא יבואו הגויים להלחם בהם - לשם מה הם זקוקים להבטחה שלא יעברו הללו בארצם אפילו בכדי לעבור ממדינה למדינה? וכי מה אכפת להם אם יעברו חיילים צבא-זר בארצם בדרכם ממדינה כבושה אחת למדינה כבושה אחרת? מדוע צריכים הם להתעבר על ריב לא להם ולמנוע מחיילי אומה זו או אחרת גישה נוחה לשדה הקרב?

ונראה לומר, שכאשר חיילי הגויים יעברו בארץ ישראל - יראו ישראל את הנהגתם המכוערת, ולעובדה זו עלולה להיות השפעה שלילית מכרעת על נפשם ועל נפש ילדיהם! לפיכך, מברכת אותם התורה הקדושה שאפילו חרב של שלום לא לעבור בארצם, בכדי שלא יחשפו הם וילדיהם למראות שליליים או למעשים בלתי ראויים, אליהם הם עלולים להחשף תוך כדי התבוננות בחיילים העושים את דרכם בארצם!

ומכאן יכולים אנו ללמוד, עד כמה עלולה ההשפעה השלילית להיות מסוכנת, אפילו כאשר אין מדובר על השפעה רציפה ובת-קיימא, אלא על השפעה זמנית וחולפת, בדמות חיילי צבא זר העוברים בקרב הארץ!

ואם כה רבה היא הסכנה במקרה מעין זה - על אחת כמה וכמה שעצומה היא שבעתיים במצב כמו מצבנו אנו, כאשר מוקפים אנו מכל עבר בגויי הארצות ובאחינו התועים אשר נוהגים שלא כשורה, עלינו להחזיק מעמד ולעמוד איתנים באמונתנו - כנגד כל ההשפעות השליליות בהן אנו מוקפים, והבא ליטהר - מסייעין בידו!

ויגבה לבו בדרכי ה'

אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵהֵיטֵר לָהֶם עֲבָדִים, וְאַשְׁבֹּר מַמְתַּעְלָבְךָ אֶתְכֶם וְאוֹלֶךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוֹת (כ"ו, י"ג)

ופרש"י: "קוממיות - בקומה זקופה".

הנה בביאור חלקו האחרון של פסוק זה מצינו מחלוקת במפרשים. יש המבארים - כי אינו מהוה חלק מהברכה שעתידיים ישראל להתברך, אלא הזכרת חסדיו של מקום. לעומתם, אחרים מפרשים כי המילים: 'זאשבור מוטות עולכם ואולך אתכם קוממיות' - הינם חלק בלתי נפרד מעצם הברכה המוזכרת בפסוקים הקודמים.

והנה, לשיטת הסוברים כי התורה מברכת את ישראל והקב"ה מבטיח להוליכם קוממיות, וכפי שפירש"י היינו: בקומה זקופה - לכאורה יש לעיין, שהרי בגמרא במסכת קידושין (דף ל"א, ע"א) שנינו: "אסור לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה זקופה - שנאמר: 'מלוא כל הארץ כבודו'", וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן ב' ס"ו). מעתה, הכיצד יתכן שהתורה מברכת את ישראל שיהלכו בקומה זקופה - בניגוד להלכה?

וביותר יש להקשות, שהרי לכאורה הברכות מסודרות מהקלה ביותר - אל המשובחת ביותר, כאשר הברכה המאוחרת - היא המעולה יותר. ואם כן, לכאורה שורת הדין נותנת שהברכה הזו, אשר חותמת ומסיימת את סדר הברכות - תהיה הברכה הגדולה ביותר, ואילו הברכה הזו, שיהלכו ישראל בקומה זקופה - אינה נראית ברכה מיוחדת כל-כך...

ונראה לומר, שכאשר מברכת התורה את ישראל שיהלכו בקומה זקופה - אין כוונתו לזקיפת הראש בדרך גאווה, אלא ל"ויגבה ליבו בדרכי ה'"! התורה מברכת את ישראל שיקיימו את התורה והמצוות בקומה זקופה, מבלי להתפעל כלל מפני המלעיגים עליהם, וכפי שכתב הרמ"א בתחילת השולחן-ערוך (או"ח סימן א', ס"א) וז"ל: "ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת ה'"!

מעתה, ברור כי ברכה זו - אמנם ברכה נעלה ומרוממת היא, וראויה לחתום את סדר הברכות! כי איזו מעלה יכולה להיות משובחת יותר מאשר ברכה זו, המבטיחה לישראל את הסייעתא דשמיא הנחוצה להם בכדי לקיים את כל מצוות התורה בעוז ובקומה זקופה, מבלי לחוש כל רפיון או בלבול בעקבות המלעיגים עליהם או שאר המנסים להדיחם מאחרי ה'?

אבל חשוב שנזכור, שבכדי לזכות למעלה הזו - אין די בברכה, אפילו לא בברכתה של התורה הקדושה... עלינו לחנך את ילדינו וגם את עצמנו לגאווה יהודית, לקומה זקופה ברוחניות, לחוש את הרוממות ואת המעלה בה אנו זוכים כאשר אנו שומרים ומקיימים את התורה הקדושה! אם נעשה כן - אזי בודאי נזכה כולנו בקרוב בימינו ל'זאשבור מוטות עולכם' - וגם ל'זאולך אתכם קוממיות' בביאת גואל צדק ובבנין בית המקדש!

כל המקבל על עצמו עול תורה...

אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהֵיטֵב לָהֶם עֲבָדִים וְאֲשֶׁבֶר מִטַּת עַלְכֶם וְאוֹלָךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוֹת (כ"ו, י"ג)

הנה בפסוקים הקודמים, בירכה התורה את אשר בחוקות ה' ילכו - בשפע ברכות נפלאות, וכפי שנאמר (פסוקים ד' - י'): "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את בציר, ובציר ישיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד, והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם. ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב וכו', ואכלתם ישן נושן מפני חדש תוציאור".

ומעתה לכאורה יש לעיין, אחרי כל הברכות הנפלאות הללו - איזה עול כבר יכול להיות על עמלי התורה, הלא הם אלו שעליהם נאמר: 'אם בחוקותי תלכו'? על איזה עול הוצרכה התורה להבטיח כי ה' ישברנו?

והנה, הן אמנם לשיטת המפרשים הסוברים כי כל הפסוק דנן עוסק בהזכרת שבחו של מקום - ניחא, אולם לשיטת הסוברים כי סופו של הפסוק משתייך לברכות בהן עסקו הפסוקים הקודמים - לכאורה עלינו לבאר את פשרה של ברכה זו.

ונראה לומר, על פי דברי הרמב"ם שכתב בסוף הלכות שמיטה ויובל (פי"ג הי"ג):
 "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו, לדעה את ה' והלך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם - הרי זה נתקדש קודש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזיכה לכהנים וללויים", עכ"ל.

הרי לנו בדברי הרמב"ם חידוש נפלא, אודות עול חדש שאינו מוכר לנו, והוא: 'עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם'! לפעמים, גם במצב בו לאמיתו של דבר יכול האדם לפנות את כל כוחותיו לעבודת ה' ולקיום מצוותיו - הוא מעמיס על עצמו עול מיותר, והעול הזה מכביד על כתפיו ומונע ממנו להתעלות ולהתרומם!

לדוגמה, ישנם אנשים שמוצאים לעצמם 'סידורים' שונים ומשונים, אשר לגופו של דבר - נחיצותם מוטלת בספק גדול, אולם הם חשים כי הינם מחוייבי המציאות... אחרים - מקבלים על עצמם להתחסד עם הבריות במקום בו חסד זה אינו נחוץ, או למצער יכול להעשות על ידי אחרים... כל אלו - הינם סוגים של 'עול' שאינו אמיתי, אלא האדם בעצמו הוא אשר מרכיב אותו על צוארו, וזהו 'עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם'!

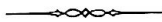
מעתה נראה, כי באשר ל'עול' זה - מבטיחה התורה כי יסיר אותו הקב"ה מעל צוארם של עמלי התורה, שכן מי שיקדיש את כל כוחותיו במסירות אמיתית לקיום מצוותיו וללימוד תורתו של בורא העולם - מובטח לו שהקב"ה ידאג לסדר את כל ה'סידורים' שלו, ולחסוך את הצורך בכל ה'חסדים' המיותרים שלו, בכדי שיוכל להקדיש את כל כולו לעבודתו יתברך!

וכלפינו אמורים הדברים... ישנם לדוגמה בעלי בתים, שאינם משתתפים בקביעות בשיעור דף היומי, משום שהם טוענים שמוטל עליהם עול כבד ועיסוקים רבים מונעים מהם להתחייב על שעה מסויימת בה יתפנו מכל עיסוקיהם וישקעו בהוויות דאביי ורבא.

ונראה לומר, שכאשר מברכת התורה את ישראל שיהלכו בקומה זקופה - אין כוונתו לזקיפת הראש בדרך גאווה, אלא ל"ויגבה ליבו בדרכי ה'!"! התורה מברכת את ישראל שיקיימו את התורה והמצוות בקומה זקופה, מבלי להתפעל כלל מפני המלעיגים עליהם, וכפי שכתב הרמ"א בתחילת השולחן-ערוך (או"ח סימן א', ס"א) וז"ל: "ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת ה'!"!

מעתה, ברור כי ברכה זו - אמנם ברכה נעלה ומרוממת היא, וראויה לחתום את סדר הברכות! כי איזו מעלה יכולה להיות משובחת יותר מאשר ברכה זו, המבטיחה לישראל את הסייעתא דשמיא הנחוצה להם בכדי לקיים את כל מצוות התורה בעוז ובקומה זקופה, מבלי לחוש כל רפיון או בלבול בעקבות המלעיגים עליהם או שאר המנסים להדיחם מאחרי ה'?

אבל חשוב שנזכור, שבכדי לזכות למעלה הזו - אין די בברכה, אפילו לא בברכתה של התורה הקדושה... עלינו לחנך את ילדינו וגם את עצמנו לגאווה יהודית, לקומה זקופה ברוחניות, לחוש את הרוממות ואת המעלה בה אנו זוכים כאשר אנו שומרים ומקיימים את התורה הקדושה! אם נעשה כן - אזי בודאי נזכה כולנו בקרוב בימינו ל'זאשבור מוטות עולכם' - וגם ל'ואולך אתכם קוממיות' בביאת גואל צדק ובבנין בית המקדש!

כל המקבל על עצמו עול תורה...

אָנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִהֵיטֵד לָהֶם
עֲבָדִים וְאֲשַׁבֵּר מַטֵּת עֲלֵיכֶם וְאוֹלֵךְ אֶתְכֶם קוֹמְמִיּוֹת (כ"ו, י"ג)

הנה בפסוקים הקודמים, בירכה התורה את אשר בחוקות ה' ילכו - בשפע ברכות נפלאות, וכפי שנאמר (פסוקים ד' - י'): "ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה יתן פריו. והשיג לכם דיש את בציר, ובציר ישיג את זרע, ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם. ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד, והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבור בארצכם. ורדפתם את אויביכם ונפלו לפניכם לחרב וכו', ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאור".

ומעתה לכאורה יש לעיין, אחרי כל הברכות הנפלאות הללו - איזה עול כבר יכול להיות על עמלי התורה, הלא הם אלו שעליהם נאמר: 'אם בחוקותי תלכו?' על איזה עול הוצרכה התורה להבטיח כי ה' ישברנו?

והנה, הן אמנם לשיטת המפרשים הסוברים כי כל הפסוק דנן עוסק בהזכרת שבחו של מקום - ניחא, אולם לשיטת הסוברים כי סופו של הפסוק משתייך לברכות בהן עסקו הפסוקים הקודמים - לכאורה עלינו לבאר את פשרה של ברכה זו.

ונראה לומר, על פי דברי הרמב"ם שכתב בסוף הלכות שמיטה ויובל (פי"ג הי"ג):
 "ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו, לדעה את ה' והלוחך ישר כמו שעשהו האלקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם - הרי זה נתקדש קודש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזיכה לכהנים וללוים", עכ"ל.

הרי לנו בדברי הרמב"ם חידוש נפלא, אודות עול חדש שאינו מוכר לנו, והוא: עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם! לפעמים, גם במצב בו לאמיתו של דבר יכול האדם לפנות את כל כוחותיו לעבודת ה' ולקיום מצוותיו - הוא מעמיס על עצמו עול מיותר, והעול הזה מכביד על כתפיו ומונע ממנו להתעלות ולהתרומם!

לדוגמה, ישנם אנשים שמוצאים לעצמם 'סידורים' שונים ומשונים, אשר לגופו של דבר - נחיצותם מוטלת בספק גדול, אולם הם חשים כי הינם מחוייבי המציאות... אחרים - מקבלים על עצמם להתחסד עם הבריות במקום בו חסד זה אינו נחוץ, או למצער יכול להעשות על ידי אחרים... כל אלו - הינם סוגים של 'עול' שאינו אמיתי, אלא האדם בעצמו הוא אשר מרכיב אותו על צוארו, וזהו עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם!

מעתה נראה, כי באשר ל'עול' זה - מבטיחה התורה כי יסיר אותו הקב"ה מעל צוארם של עמלי התורה, שכן מי שיקדיש את כל כוחותיו במסירות אמיתית לקיום מצוותיו וללימוד תורתו של בורא העולם - מובטח לו שהקב"ה ידאג לסדר את כל ה'סידורים' שלו, ולחסוך את הצורך בכל ה'חסדים' המיותרים שלו, בכדי שיוכל להקדיש את כל כולו לעבודתו יתברך!

וכלפינו אמורים הדברים... ישנם לדוגמה בעלי בתים, שאינם משתתפים בקביעות בשיעור דף היומי, משום שהם טוענים שמוטל עליהם עול כבד ועיסוקים רבים מונעים מהם להתחייב על שעה מסויימת בה יתפנו מכל עיסוקיהם וישקעו בהוויות דאבוי ורבא.

אכן לאמיתו של דבר הנה זה עתה למדנו, כי אם אך יקבלו על עצמם להשתתף בשיעור בקביעות, יום יום, קיץ וחורף לא ישובתו, בלא שום רפיון - מובטח להם שקב"ה יסדר את העניינים על הצד היותר טוב, והם ימצאו כי לא זו בלבד שלא הפסידו כלום בעקבות מסירותם למען התורה - אלא שהם אף הרויחו באופן נפלא אשר אין לשערו ואין לתארו!

השפעתו של ביהמ"ק על כל העולם

וְשִׁבְרְתִי אֶת גְּאוֹן עֲזוֹכֶם וְנָתַתִּי אֶת שְׁמִיכֶם כַּפְרֹזֶל וְאֶת אֲרָצְכֶם כַּנְחֹשֶׁה. וְתִם לְרִיק כַּחֲכֶם וְלֹא תִתֵּן אֲרָצְכֶם אֶת יְבוּלָהּ וְעֵץ הָאֲרָץ לֹא יִתֵּן פְּרִיּוֹ (כ"ו, י"ט - כ')

ופרש"י: "ושברתי את גאון עוזכם - זה בית המקדש, וכן הוא אומר (יחזקאל כ"ד, כ"א): 'הנני מחלל את מקדשי את גאון עוזכם'."

לכאורה יש לבאר, מדוע מוזכרת הקללה של חורבן בית המקדש - בנשימה אחת עם הקללות של 'ולא תתן ארצכם את יבולה', ועץ הארץ לא יתן פריו? איזו שייכות יש בין הקללה הרוחנית שבחורבן בית המקדש - לבין הקללות הגשמיות הללו?

ונראה לומר, על פי מה שמצינו בגמרא (כתובות דף י', ע"ב) שהעולם ניזון בזכות הקרבנות, ובגמרא במסכת סוטה (דף מ"ח, ע"א) שנינו: "רבן שמעון בן גמליאל אומר: העיד ר' יהושע, מיום שחרב בית המקדש - אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות. ר' יוסי אומר: אף ניטל שומן הפירות."

הרי לנו, כי ישנה שייכות ברורה בין חורבן בית המקדש - לבין מיעוט השפע הגשמי בעולם, ומעתה תתפרש הקללה בפרשתנו כך: אם יחטאו ישראל - יחרב בית המקדש, ואזי ממילא יהיו השמים כברזל והארץ כנחושה, ולא תתן הארץ את יבולה ועץ הארץ לא יתן פריו..."

תוהה על הראשונות

וְאִם נֶאֱלָל יִגְאֻלְנָה וְיִסַּף חֲמִישָׁתוֹ עַל עֶרְכָּךְ. וְאִישׁ כִּי יִקְדֵשׁ אֶת בֵּיתוֹ
קִדְשׁ לַה' וְהִעֲרִיכּוּ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן
בֶּן יָקוֹם. וְאִם הַמְקַדֵּשׁ יִגְאֻל אֶת בֵּיתוֹ וְיִסַּף חֲמִישִׁית בְּסָף עֶרְכָּךְ
עָלָיו וְהָיָה לוֹ (כ"ז, י"ג - ט"ו)

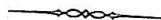
ופרשי"י: "ואם נאל יגאלנה - בבעלים החמיר הכתוב להוסיף
חומש, וכן במקדיש בית וכן במקדיש את השדה, וכן בפדיון
מעשר שני: הבעלים מוסיפין חומש - ולא שאר כל אדם."

לכאורה עלינו לבאר, מדוע אמנם החמירה התורה בבעלים יותר מבשאר כל
אדם? מדוע הבעלים צריך לשלם תמורת שדהו יותר מכפי שצריך לשלם אדם זר
המבקש לקנותה?

ונראה לומר, כי הלא ידוע שהחומש בכל מקום - מהוה סוג של 'קנס'. מעתה,
כאשר אדם מקדיש את ביתו לה', או כל רכוש אחר מרכושו - הרי הוא מביא בכך
לידי ביטוי את אהבתו כלפי הקב"ה, ומוכיח את רצונו ליתן את כל אשר לו לבוראו.
בכך, הוא למעשה מתעלה למדרגה נישאה, ומתרומם כאשר הוא כובש מדרגות
רוחניות נפלאות.

אכן, כאשר אדם זה שב אל הכהן, ומבקש לקנות בחזרה את רכושו - הרי בכך
הוא מוכיח כי הינו מתחרט במידה מסויימת על כוונתו הטובה המקורית, וכביכול
הוא מבקש להמיר את הנתינה המשובחת שנתן כאשר העניק לבורא העולם את
רכושו היקר לו מכל - בנתינה כספית פשוטה אשר אין בה כל משמעות עמוקה!

בכך, למעשה, אותו אדם כביכול תוהה על הראשונות ומאבד את מדרגותיו
הנפלאות אשר השיג, ועל כן קונסת אותו התורה הקדושה ומחייבת אותו להוסיף
חומש על הערך האמיתי של הבית או הרכוש שהקדיש. לעומת זאת, אדם אחר,
אשר לא השיג כל דרגה מיוחדת, ולא איבד עתה את מדרגתו - אין כל סיבה
לקונסו, ועל כן אינו צריך להוסיף חומש על דמי ממכרו, אלא לשלם את המחיר
האמיתי של השדה או הבית, ולקנות את המקח כמו בכל מסחר אחר...

כי מציון תצא תורה

וְכָל מַעֲשֵׂר בְּקָר וּצְאֵן כָּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשֶּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה
קָדֵשׁ לַה' (כ"ז, ל"ב)

ופרש"י: "יהיה קודש - ליקרב למזבח דמו ואמוריו, והבשר נאכל לבעלים, שהרי לא נמנה עם שאר מתנות כהונה ולא מצינו שיהא בשרו ניתן לכהנים".

הנה לכאורה יש לבאר, מדוע באמת נאכל מעשר בהמה לבעלים כולו - ואין לכהנים בו חלק? מדוע נשתנה מבכור בהמה - אשר ניתן לכהנים כולו? ונראה לומר על פי דברי החינוך, המבאר את טעמן של שתי המצוות הללו, מצות 'בכור בהמה' - ומצות 'מעשר בהמה'.

שכן הנה, את מצות בכור בהמה - ביאר החינוך (מצוה י"ח) וכתב ז"ל:

"משרשי מצוה זו, שרצה השם לזכותנו לעשות מצוה בראשית פרינו למען דעת כי הכל שלו, ואין לו לאדם דבר בעולם רק מה שיחלק לו השם יתברך בחסדיו. ויבין זה בראותו כי אחר שיגע האדם כמה יגיעות וטרח כמה טרחים בעולמו והגיע לזמן שעשה פרי, וחביב עליו ראשית פריו כבבת עינו - מיד נותנו להקדוש ברוך הוא, ומתרוקן רשותו ממנו, ומכניסו לרשות בוראו. ועוד, לזכור הנס הגדול שעשה לנו השם יתברך בבכורי מצרים, שהרגם והצילנו מידם".

לעומת זאת, את מצות מעשר בהמה - ביאר החינוך וכתב (מצוה ש"ס):

"משרשי המצוה, שהאל ברוך הוא בחר בעם ישראל וחפץ למען צדקו להיות כולם עוסקי תורתו ויודעי שמו, ובחכמתו משכם במצוה זו למען ילמדו יקחו מוסר, כי יודע אלהים שרוב בני אדם נמשכים אחר החומר הפחות בשגם הוא בשר, ולא יתנו נפשם בעמל התורה ובעסקה תמיד, על כן סיבב בתבונתו ונתן להם מקום שידעו הכל דברי תורתו על כל פנים.

"שאינ ספק כי כל אדם נמשך לקבוע דירתו במקום שממונו שם, ולכן בהעלות כל איש מעשר כל בקר וצאן שלו שנה שנה במקום שעסק החכמה והתורה שם והיא ירושלים, ששם הסנהדרין יודעי דעת ומביני מדע, וכמו כן נעלה לשם מעשר תבואתנו בארבע שני השמיטה, כמו שידוע שמעשר שני נאכל שם, וכן נטע רבעי שנאכל שם - על כל פנים או ילך שם בעל הממון עצמו ללמוד תורה או ישלח לשם אחד מבניו שילמד שם ויהיה ניזון באותן פירות.

”ומתוך כך יהיה בכל בית ובית מכל ישראל איש חכם יודע התורה, אשר ילמד בחכמתו כל בית אביו, ובכן תימלא הארץ דעה את ה’. כי אם חכם אחד לבד יהיה בעיר או אפילו עשרה - יהיו הרבה מבני אדם שבעיר וכל שכן הנשים והילדים שלא יבואו לפניהם כי אם פעם אחת בשנה, או אפילו ישמעו דבריהם פעם בשבוע ילכו הבית וישליכו כל דברי החכם אחרי גוס. אבל בהיות המלמד בכל בית ובית שוכן שם ערב ובוקר וצהרים ויזהירם תמיד - אז יהיו כולם, אנשים ונשים וילדים - מוזהרים ועומדים, ולא ימצא ביניהם שום דבר חטא ועוון”.

מעתה נראה, כי בבכור בהמה, אשר מטרת הקדשתו הינה בכדי להבהיר לבעלים כי ממונו אינו שלו אלא רק מה שיזכה לו בורא העולם - ברור כי ישנו ענין לצוות דווקא על נתינתו לכהנים, בכדי שיוציאנו הבעלים מרשותו ויכיר כי לה’ כל הארץ.

לעומת זאת, בכל הנוגע למעשר בהמה - הלא המטרה הפוכה לחלוטין! שם המטרה הינה שהבהמה תשאר דוקא ברשות הבעלים ובשרה יאכל על ידם, בכדי שדוקא הם יעלו לירושלים בעצמם או ישלחו לשם את בניהם לאכול מבשר המעשר, וכך תמלא הארץ דעה את ה’! אילו היה מעשר הבהמה ניתן לכהנים - הרי שכל תכלית המצוה היתה נמנעת, שכן הבעלים לא היו עולים לירושלים, ובודאי שלא היו מתעכבים בה!

לפיכך, את בכור הבהמה - נותנים לכהנים בכדי לקיים את עניינה של המצוה, בעוד את מעשר הבהמה - מותירה התורה בידיהם של הבעלים, מאותה סיבה עצמה: בכדי שתתקיים תכלית המצוה ומלאה הארץ דעה את ה’ כמים ליס מכסים!

